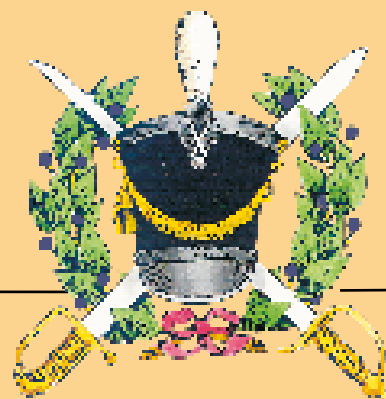

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

December 2008 63. årgang nr. 4

Præsidenten beundrer Svend Nielsens imponerende franske faneskov.

Helle Sihm orienterer Christian Raun om sit napoleons-indlæg, som hun vil præsentere på mødet onsdag den 3. marts 2009.

John Winther Hansen drøfter legeringens indhold med præsidenten. Er du sikker på, at der er bly i typemetal?

Martin Davidsen med frue og krigsspildeltager med krigsspilopstilling fra Svenskekrigene 1657-60.

Aksel Willumsen og familie drøfter figurer med John Sjøberg og Christian Raun.

Warmi Hansen udpeger en "helligdag" på en af redaktørens lansenerer.

Jule- og nytårshilsen

Mit andet år som redaktør er ved at slutte, og inden jeg starter på det tredje vil jeg benytte lejligheden til at ønske alle en god jul og et godt nytår. Jeg vil også benytte lejligheden til at sende en tak til alle, som har medvirket til, at tidsskriftet fortsat har kunnet bevare sit kvalitetsniveau, ikke mindst i forbindelse med vort spaniærsnummer, men så sandelig også i de øvrige udgivelser.

Det kan ikke understreges nok, at det er artiklerne, som jo skrives af medlemmerne, der skaber bladet.

Så det er vigtigt hele tiden at holde redaktionen forsynet med friske

artikler. Her må vi så ikke glemme vore tegnere, hvis glimrende tegninger sætter et markant præg på tidsskriftet.

Når jeg skriver redaktionen, er det fordi vor bestyrelsessuppleant Henrik Denman har tilbudt fra og med denne udgave af tidsskriftet at gå ind i redaktionsarbejdet og dermed aflaste mig for noget af den ganske betydelige arbejdsbyrde, men samtidig få del i det uhyre spændende arbejde, som der ligger i redaktionsarbejdet.

Jeg ser meget frem til samarbejdet med Henrik.

Kontingentbetaling

Der er igen gået et år for de af os, der betalte kontingent rettidigt for 2008. Det er derfor tid til igen at indbetale kontingent, også for de der ikke betalte rettidigt. Kontingentet er forfaldent pr. 28. februar 2009. Hvis du har en mailadresse bedes den venligst anført under meddelelser til modtager.

Der vedlægges giroindbetalingskort til betaling af kontingent for 2009 kr. 300,- i Danmark og kr. 350,- i udlandet. Man kan også let benytte netbank. Du vil hjælpe selskabets likviditet ved snarest at betale kontingentet.

Heldigvis lykkedes det for os at nedbringe antallet af restanter i år med mere end 50% sammenlignet med 2007. Den linie skulle vi gerne fortsætte. Det er vigtigt at vi undgår at bruge vore beskedne ressourcer til rykning for kontingent. Vi håber derfor, at du vil medvirke til, at vi kan undgå den situation i 2009. *HBK*

Septembersærsnummeret af Chakoten om Spaniolerne

Du er vel så småt ved at have fordøjet indholdet af ovennævnte tidsskrift og har vel i den anledning set frem til 2. del, fortsættelsen af artiklen ”Om det franske 8. korps 1807-1808 om bl.a. Bernadotte.

Men rigtige mænd laver ikke back up - rigtige mænd græder meget og længe. Om det gælder vores meget flittige skribent ud i Spanierne i Danmark og mange andre saftige artikler vides ikke. Det er

dog et faktum, at hans aldrende PC efter en hed sommer og uden forudgående sygdom afgang ved en pludselig og voldsom død og medrev alt om spanierne. Derfor bliver den lovede fortsættelse af artiklerne om Spanierne i Danmark først bragt i det første nr. i 2009.

Om vor skrivende ven græd, vides ikke. Fra pålidelig kilde oplyses det, at der til gengæld over store dele af Frederiksberg kunne høres skældsord af en art, der ikke engang kan gengives i et blad, hvor den militære tone ellers kan være ram. Især gik det hårdt ud over ekspedienter i diverse computerforretninger, da de foreslog ham at få den repareret i Helsingør - på Teknisk Museum. Vor flittige og hårdt prøvede skribent har imidlertid foretaget et teknisk kvantespring, sprunget mindst 2 computergenerationer over og anskaffet sig en ny og up to date maskine med de seneste softwareprogrammer - stadig under eder og chikaneren af Microsoft Hotline-medarbejdere med henblik på at bringe sig og sin Windows-98 kapacitet på niveau med det nye udstyr. Personligt forstår jeg ham godt, de fortjener ikke bedre. Til glæde for dem, der modtager stof fra vor skribent, kan vi nu love at det ikke mere er nødvendigt at have Word-Perfect 1,0 på sin maskine for at kunne læse de vedhæftede filer.

Vi har nu kun tilbage at glæde os til at se, hvad der kan komme ud af en højhastighedsmaskine i de rette hænder.

C. Corbeau

Fortsættes på næste side

INDHOLD

Redaktøren orienterer	3
Siden sidst	4
Mouton Uddrag fra bogen ”Sergeant Bourgognes erindringer” med tegninger af Chr. Würgler Hansen	8
Bog anmeldelse af ”Flugten” Af Claus Mogensen	13
Spanske faner af John Winther Hansen	14
Figurer i Klio af Hans Chr. Wolter	19
Vardøhus fæstning og Christian IV af John Sjöberg	20
Chakotens mødekalendar	25

God jul og godt nytår

Forsiden

Udsnit af diorama med mamelukker af den franske kejserlige garde på parade i Paris. Udført af Svend Nielsen og udstillet på Miniature-Militærudstillingen i Kastellet i 2008. Foto: Finn Hillmose.

Redaktøren orienterer

Fortsat fra forrige side

Koks i maskinrummet

Artiklen om Bernadottes 8. Korps skulle i dette nummer være fortsat, men som følge af computernedbrud må den udskydes til næste nummer. Imponerende så mange komplikationer der opstår, når en harddisk ikke vil mere.

Til gengæld er der lidt rettelser og tilføjelser til det bragte om de spanske tropper ved Romanas Korps, idet det efter første dels tryk er lykkedes at komme i kontakt med senior Juan José Torres Escobar, medlem af Alabareros, en lille men meget aktiv spansk figur- og militærhistorisk forening med ca. 30 medlemmer. Og hvor den uniformsviden, der ved ambassadens symposium i Kastellet var repræsenteret ved højvelbårne Senior Hugo O'Donnell, duque de Tetuán y de Estrada y conde de Lucena, comandante de la Armada de España e historiador militar,

mindst talt ikke var til stede den gang eller efterfølgende, så kan det modsatte kun siges om Juan.

Meget arkivmateriale findes ikke i Spanien om Korps Romana, og ydermere er alle de spanske regimentsarkivers indhold før 1936 generelt forsvundet, destrueret, væk. Hvad der resterer, findes meget spredt ud over, hvad der eksisterer af generelle reglementer og våbensamlinger.

Trods disse mangler er det alligevel med Juans hjælp lykkedes at få lukket diverse små huller i billedet af spanierne 1808, og det må betragtes som givet, at både Hahlotegningerne og Ørnstrups fra Fyn er primærkilder. For Ørnstrups vedkommende må det antages, at han har udarbejdet sine gruppebilleder efter originale tegninger fra 1808, men nærmere herom, når en gang diverse arkivmateriale er gennemgået.

Spansk civil trænkusk
Hamburg 1807.

Det spanske Forsvarsministerium har i de senere år udgivet en række imponerende bøger og publikationer om den spanske hær og de spanske uniformsværker, der stadig eksisterer. Blandt disse udgivelser er fra 2002: *El "Estado del Ejército y la Armada de Ordovas" - un ejército en el ocaso de la ilustración*, af Jesús Maria Alía Plana og José Manuel Guerrero Acosta. Heri ses bla. alle Ordovás illustrationer fra 1805-1807 i farve, lige som værker

Siden sidst ...

Onsdag den 3. september

Udover vort månedlige møde var der Store Tappenstreg i Kastellet. Det indebar at Kastellet havde behov for Hestestalden til bl.a. omklædning af deltagerne. Vi blev derfor med ganske kort varsel henvist til et andet men absolut velegnet lokale på første sal i Nordre Magasin.

Efterhånden, som vi fik samlet de vildfarne medlemmer ind, kunne John Winther Hansen berette om spaniolerne i Danmark. For de, som ikke havde mulighed for at deltage, vil læsning af

Chakotens septemhernummer om spaniolerne give mulighed for en grundig opdatering.

Lokalet havde tættere beliggenhed til kantinen end Hestestalden, så arrangementen af det traditionelle efterforedrags smørrebød gik om muligt hurtigere end sædvanligt ved små hyggelige, runde borde. *CM*

Onsdag den 1. oktober

Dagen var sat af til anvisningssalg. Bortset fra en enkelt bog om 2. Verdenskrig til havs, var der udelukkende tale om særdeles kurante bøger fra Napoleonstiden. Velholdte bøger med masser af flotte farvebilleder og kort. Og salg, det blev der. For første gang i flere år blev alt solgt, så intet skulle

bæres tilbage til magasinet i den gamle hovedvagt. Dermed slap vi også for at skulle høre om Christians dårlige ryg og hans mange andre gebrækkeligheder.

Fleere nye medlemmer viste deres ansigter, og en del af dem, vi sjældent ser var mødt frem ligeledes fristet af listen over bøgerne til anvisningssalget. Så vi var vel rundt regnet 20 meget aktive bydere. Auktionarius Thureholm var i sit sædvanlige es, men for en gangs skyld behøvede han ikke at opmuntre de bydende med at faldbyde varerne. De gik som varmt bagerbrød. Og der blev budt flittigt, for de fleste var kommet for at få et par trofæer med hjem af de gode sager. På et tidspunkt må Leif være blevet budt højere op end han brød sig om, for der hørtes en tydelig hvislen om, at ældreschecken måtte være kommet. Der blev omsat for kr. 2.850 til Christians store tilfredshed.

Efterfølgende måtte vi konstatere, at opbevaring af plasticbestikket i Aksels bil på sigt ikke er det mest hensigtsmæssige sted. Da han var nødt til at køre før serveringen, kørte bestikket med. Vi måtte så undtagelsesvis indtage smørrebødet med kantinens rigtige bestik. Christian lovede, at det ikke skulle gentage sig. Vi skulle nødigt vænnes til at spise med rigtigt bestik. På vedlagte billede ses de ivrige bydere i den hektiske atmosfære med Thureholm i fuld kontrol over processen. *CM*

John Winther Hansen beretter om spaniolerne i Danmark.

Foto: Finn Hillmose

indeholder en gennemgang af alle de samtidige, kendte spanske uniformsværker fra perioden 1760-1807 og en oversigt af tidens generelle uniformsbestemmelser.

Man forbavses noget, når man konstaterer, at ca. 50% af originale uniformsværker i dag befinder sig i Brown Collection, købt under eller efter borgerkrigen, hvor mange af disse nationale klenodier "forsvandt" fra arkiver og biblioteker, nødtvungent solgt for at skaffe mad på bordet. Hvordan Ordovás værk endte i Paris (er altså ikke i Spanien, som der står i artiklen!), ved man ikke. Kun kan man se, at det er indgået til samlingerne i Musée de l'Armée før 1820, antageligvis "erobret" af de franske 1808-1814. Først i 1959 dukkede det op igen, da den franske oberstløjtnant Druéne skrev en artikel om illustrationerne i "Service Historique de l'Armée".

Ingeniørofficeren Juan José Ordovás var i øvrigt en af de to ansatte ved det første spanske hær museum, oprettet af Godoy i 1803, og beliggende på artillerikasernen Monteléon.

I stedet for at bringe diverse smårettelser og korrektioner til den allerede bragte artikel, bringes disse først, når der er et samlet hele. TS

Originalakvarel af Christopher Suhr, Hamburg. Som man ser, findes der yderligere originale miniaturer af Christopher Suhr, som ikke har været gengivet i farve. Her ses en spansk officer til hest, antageligvis en let infanteriofficer. Desværre har det ikke været muligt at skaffe billedet i farve. Om paraplyen kan oplyses, at den opgives som værende rød, og man undrer sig endnu en gang over, hvor små mange af de spanske heste var.

Hestestalden med deltagerne i anvisnings-salget den 1. oktober. Man bemærker den hektiske stemning, medens der bydes på de mange attraktive bøger. Auktionarius Thureholm har styr på processen og fik for første gang i lang tid udsolgt.

Miniaturemilitær søndag den 26. oktober 2008 i Bageriet i Kastellet

Den årligt tilbagevendende markering af Kastellets fødselsdag (I år var det den 344.) fandt som sædvanligt sted en søndag i oktober med afvikling af en lang række arrangementer. Vor 4 timers miniaturemilitærudstilling fra 12.00 til 16.00 er kun en lille del af Kastellets store arrangement. Siden sidste år har vi imidlertid fået papir på, at vi er en del af Kastellets traditionspleje, og

derfor lægger vi meget stor vægt på at vise os værdige til den tillid og bidrage med vores del af festen til markering af fødselsdagen. Men allerede nogle dage inden var de, der havde fulgt opfordringen om at give en hånd med, sat stævne til lørdag kl. 13.00 med kaffe og kage til fordeling af arbejdet, opstilling i udstillingsmontrer og på borde. For der er faktisk mange ting, der skal forberedes og planlægges, inden en udstilling kan åbne sine porte og invitere gæsterne indenfor. Men heldigvis foreligger der en

drejebog baseret på tidligere erfaringer, så rollerne kender vi, og de er hurtigt fordelt.

Vejret om lørdagen var dansk efterårsvejr, når det er bedst med tørvejr og sol, der spillede i træernes smukke efterårsfarver. Og selv om meteorologerne havde lovet regn hele søndagen, håbede vi, at deres forudsigelse som så ofte før ikke holdt stik, eller ville gå mest ud over Jylland. Men det blev lave

Fortsættes på næste side

Siden sidst ...

Fortsat fra forrige side

mørke skyer og silende regnvej fra morgenstunden og hele resten af dagen. Hvad mon det ville betyde for publikumstilstrømningen? Vi vil jo gerne vise, hvad vi kan til så mange som muligt og forsøge at sælge nogen af vore produkter. Vi vil såmænd heller ikke skjule, at vi gerne vil vække interesse for vor hobby og friste til medlemskab af vor forening.

I år havde kommandantskabet tildelt os Bageriet, som ligger i samme bygning som Garnisonsbiblioteket med indgang fra eksercerpladsen foran Kastelskirken, og pålagt os at afholde arrangementet i samarbejde med Våbenhistorisk Selskab. Da Bageriet er betydeligt større end Den Gamle Varmecentral, som vi tidligere har benyttet, og Våbenhistorisk Selskab blot gjorde krav på et par borde for enden af lokalet under Generel Ryes prægtige våbensamling, gav samarbejdet absolut ingen problemer.

Udstillingen fulgte drejebogen og kørte over scenen på samme måde som tidligere år med salg af blade, bøger og tinsoldater. Ved en række borde viste nogle af vore ypperste tinsoldatfremstillere, hvordan man modellerer, støber og bemaler figurer og opbygger dioramaer. På andre borde blev demonstreret krigsspil både fra 2. Verdenskrig og Svenskekrigene 1657-60. Resten af Bageriet var fyldt op med montrér og borde med et særdeles alsidigt og varieret udvalg af figurer fra forskellige epoker, selv om Napoleonstiden som så ofte før stod stærkest i billedet. Det er især udstillingens styrke at vise spændvidden mellem de enkeltstående flotte og artistisk bemalede enkeltfigurer til kaminhylden og grupper af masseproducerede, blanke legetøjsfigurer.

Vort rutinerede udstillingshold bestående af Aksel Willumsen, Christian Raun og Leif Christensen havde styr på det hele og havde som sædvanligt megen ære af arrangementet, der tog sig godt ud og gik flot over scenen. Kommandanten, major Jørgen Kold og hans sekretær og fotograf Lotti Dyna kiggede forbi et par gange og så ud til at være tilfredse med, hvad de så. Leif, der overkommer det utroligste, stillede op sammen med en række andre re-enactere i Nordstatsuniformer og klædedragter fra denne epoke. Nogen havde fortalt mig (muligvis ham selv), at han var blevet løjtnant i korps. Men det var ikke afspejlet i

gradstegnene på uniformen, hvor de sædvanlige korporalvinkler sad, hvor de plejede. Men det kan være, at det kræver en større symæssig operation, som han endnu ikke har fået overtalt fruene til at give en hånd med. Vi siger tillykke og glæder os til at være med til at fejre udnævnelsen. Desuden havde Nordstatshæren gjort en stor indsats for at markere Bageriets og dermed vor udstillings indgangsparti ved at opstille to flotte nye feltkanoner i naturlig størrelse og udført helt efter originale tegninger. Desværre var der ikke opnået tilladelse til at fyre dem af. Hvis nogen havde ventet at se et kanontræk med seks heste og ammunitionsvogn trække kanonen væk efter udstillingen, blev de skuffede. Ja selv de, der måske troede, at et par små personbiler med jyddekroge ville trække kanonerne ind over rådhuspladsen og hjem til boligkvarteret. Der kom såmænd en lille lastvogn med en kran og hev kanonerne op på ladet og kørte væk med dem.

Den bedste udstilling i mands minde

Udover at stille lokaler til rådighed for arrangementet sørgede kommandantskabet også for mad og drikkevarer til deltagerne. Mod behørig betaling i form af spise- og drikkebilletter blev der serveret en øl og den berømte kastelsgryde i Kantinen i Nordre Magasin. Vore bekymringer om beskedent

Vi fortsætter salget af ældre udgaver og årgange af Chakoten her i julemåneden

Du har stadig mulighed for at udvide din samling af Chakoten. Det kan jo også tænkes, at du har lyst til at bruge tidsskrifter som gaver evt. til potentielle nye medlemmer. En eller flere ældre årgange af Chakoten under træet kan skabe en juleaften, med en stemning man sent vil glemme. Vi er lagerførende i enkelte udgaver langt tilbage i årene og hele årgange fra 1994, med en enkelt undtagelse. Det vil vi gerne lade medlemmerne og andre interesserede komme til gode. Til og med årgang 2005 sælger vi Chakoten for kr. 25,- pr stk og kr. 80,- for en årgang. Beløbet er eksklusiv porto, så er du interesseret i flere end 2 – 3 stykker kan det nok betale sig at aftale en form for afhentning evt. på et kommende møde eller på et nærmere aftalt sted. Forespørgsler og bestillinger pr. e-mail eller brev til redaktøren.

fremmøde på grund af regnen blev gjort grundigt til skamme. Udstillingen var mindst lige så vel besøgt som tidligere, og på grund af vejret blev publikum noget længere og kiggede indgående på vore montrér medens de fik varmen og deres tøj tørrede. Det våde overtøj og de mange mennesker skabte en kraftig varme og en temmelig iltfattig luft, men Aksel klarede ærterne, og fandt heldigvis ud af at skru ned for de meget varme radiatorer og åbne et vindue og sikrede dermed, at varmen aldrig kom i nærheden af smeltepunktet for tin.

Jeg tror, at der var almindelig enighed om efterfølgende, at karakterisere årets udstilling som den bedste i mands minde, men det har vi måske været enige om hvert år? Det er i hvert fald en fornøjelse at konstatere den gode atmosfære blandt Selskabets deltagende medlemmer. Aktiviteter af denne art er med til at styrke det gode sammenhold. Har du ikke prøvet at være med før, og har du lyst til at opleve den gode stemning, kan du bare melde dig til arrangementet til næste år. Man behøver ikke at udstille noget for at være med.

Vi er så heldige, at der blev taget rigtig mange gode billeder af såvel de udstillede genstande, som udstillere og de oprædende. Bl.a. tog vor lay-outer Finn Hillmose billeder. Dem har vi valgt at bringe et righoldigt udvalg af, så de, der ikke havde mulighed for at være med, kan få et indtryk af omfanget af udstillingen. *CM*

Onsdag den 5. november

16 medlemmer mødtes til figurmageraften i Hestestalden på Kastellet.

Programmet lød på workshop ved John Winther Hansen og Christian Raun. For at alle kunne se, hvad de to viste og fortalte om, blev de fremmødte delt i to hold. Christian Raun fortalte om modellering af figurer og viste materialer, redskaber og fremgangsmåde. Alle, der havde lyst, kunne modellere dele på en halvfærdig figur. Sammen med John Winther Hansen lagde deltagerne en færdig figur i voks og opbyggede første halvdel af en støbeform. Der blev lavet formkasse og hældt silikonegummi i. Med tilsætning af lidt ekstra hærder blev processen fremskyndet så meget, at alle kunne se den færdige og adskilte form, inden de gik hjem. Efter en tre kvarters tid byttede holdene foredragsholder. Sådan fik alle lejlighed til at være med i hele processen fra modellervoks til færdig form. Mødet sluttede derfor først ved 23-tiden efter obligatorisk smørrebrødsspising. *CM*

Britain

Classic
Collection

**BRITAIN FIGURER I MANGFOLDIGE UDGAVER OG SERIER -
VIGNETTER - SAMLER - CLASSIC - TOYSOLDIERS - CEREMONIAL M.V.
METAL - PLAST - NU OGSÅ UMALEDE . . . .
KOM OG SE!**

DET FANTASTISKE MODELLÉR-MIDDEL MILLIPUT, SOM ANVENDES
TIL NÆSTEN ALT MELLEM HIMMEL OG JORD FOR KREATIVE SJÆLE,
DER SELV FREMSTILLER ELLER KONVERTERER FIGURER RESTAURERER
ETC. ETC. - FÅS NU I 5 FORSKELLIGE TYPER, FINHEDER, FARVER M.V.
NU OGSÅ I SORT-

NYE FORME FRA PRINCE AUGUST: 54 MM. MIDDELALDER - RIDDERE
- LANDSKNÆGTE - ENGELSK - FRANSK

PRINCE AUGUST

**HUSK AT SE VOR LILLE Udstilling - Hep's galleri - MED FIGURER,
DIORAMAER, MODELLER OG GENSTANDE FRA FØR OG NU - NÅR I
BESØGER BUTIKKEN.**

**PÅ GENSYN
SUSSIE, INGER OG LEIF**

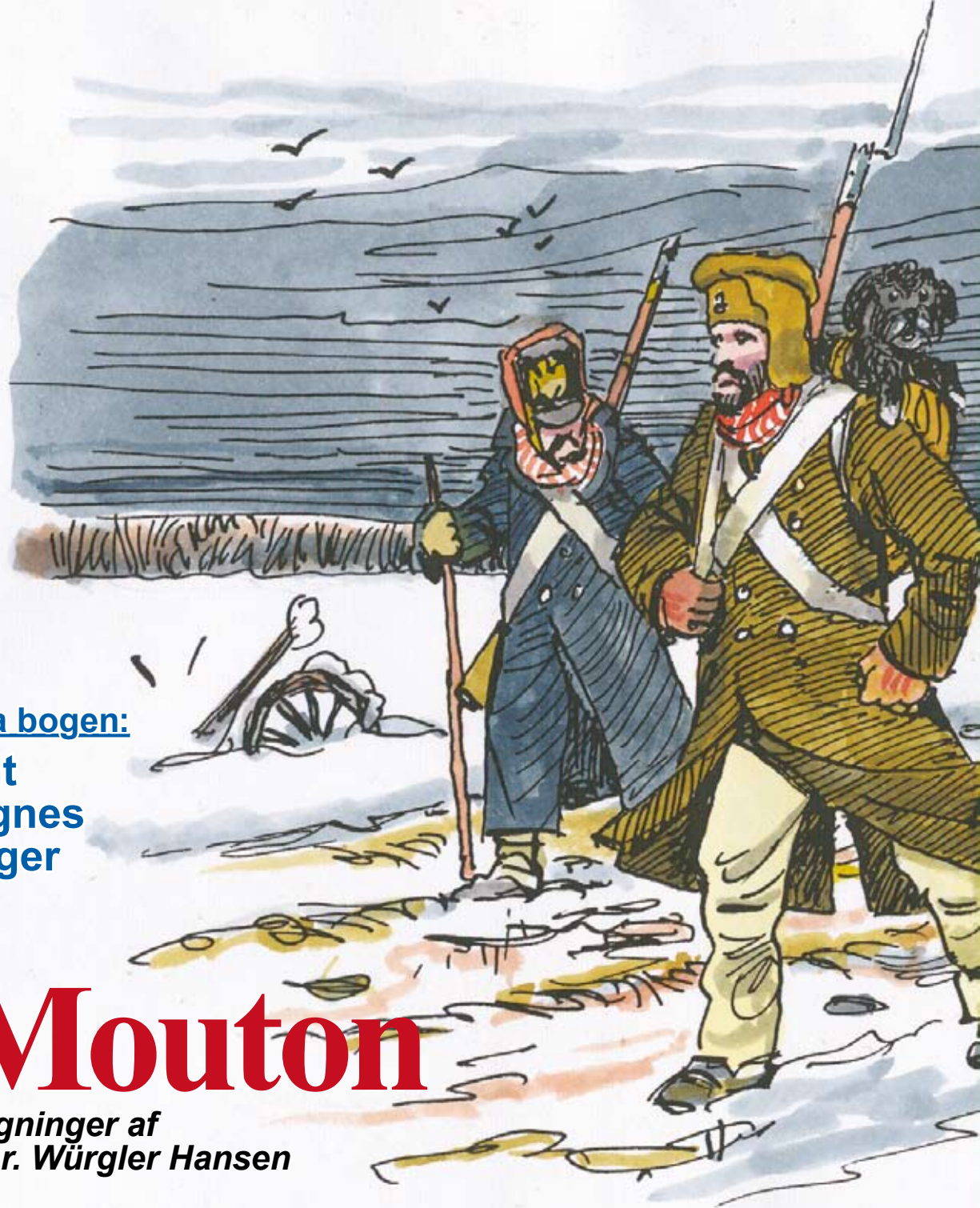
WWW.MODEL-HOBBY.DK

**FREDERIKSBORGGADE 23
1360 KØBENHAVN K**

**NÆR VED NØRREPORT METROSTATION
OG ISRAELS PLADS**

åbent: man-tir-tor 11-17
fre til 17.30 - lør. 10-13
ONSDAG LUKKET
tlf./fax (+45) 33 14 30 10

Uddrag fra bogen:
**Sergeant
Bourgognes
erindringer**

Mouton

*Tegninger af
Chr. Würgler Hansen*

Den 18. oktober 1812 begynder Napoleon sit tilbagetog fra Moskva. Alle forsøg på definitivt at slå russerne er mislykkedes, alle opfordringer til forhandlinger er afslået. Der er ingen anden udvej end at trække sig tilbage til Europa, inden vinteren sætter ind.

Men han har ventet for længe, allerede den 27. oktober konstaterer man de første frostgrader, og den 4. november falder sneen. Tilbagetoget bliver en spektakulær finale på Napoleons katastrofale felttog. Spektakulær, fordi langt de største tab i virkeligheden sker under fremrykningen til Moskva om sommeren og efteråret, nemlig ca. 350.000 mand, hvorimod "kun" ca. 85.000 går til i den russiske vinter under tilbagetoget. Men som motiv for malere, tegnere og forfattere har den barske vinter med masser af sne og forfrosne mennesker været alt for fristende - og derfor tror man i almindelighed, at det var kulden og sneen, der knuste Napoleons "grande armée".

Den følgende lille episode fra Bourgognes erindringer udspiller sig omkring den 8. - 9. december. Sammen med en flok pjaltede, sultne og frysende soldater har Bourgogne lige forladt Vilna. Bag ham kan han høre marskal Ney, der senere fik tilnavnet "*le brave des braves*".

Lige foran mig gik en mand, af hvis kappe jeg kunne se, at han var fra vores regiment. Han gik ganske krumbøjet, åbenbart besværet af en byrde, som han bar oven på sit tornyster og over skuldrene. Jeg gjorde en kraftanstrengelse for at komme op på siden af ham og så nu, at byrden var en hund og soldaten en gammel sergent ved navn Daubenton. Det var regimen-

Den franske hær i form af en flok pjaltede, frysende og sultne soldater på tilbagetoget fra Moskva med regimentshunden "Mouton" i sergent Daubentons tornyster.

tets hund, men jeg kunne ikke kende den igen.

Jeg udtrykte min overraskelse over at se ham belæsset med en hund, når han knap selv kunne slæbe sig af sted, og spurgte, om han havde i sinde at spise den. "Ak nej!" Svarede han, "så ville jeg hellere spise kosakker. Kan du ikke kende Mouton? Han har fået forfrysninger i poterne og kan ikke gå!"

"Jo nu ser jeg det, men hvad vil du gøre?" spurgte jeg. Mens jeg gik, havde jeg lagt min højre forbundne hånd på ryggen af Mouton, der løftede hovedet og syntes at genkende mig. Daubenton fortalte mig, at allerede før syv om morgenen var russerne trængt ind i de første huse i forstaden, hvor vi havde haft vores logi. Alt, hvad der var

tilbage af garden, var draget bort ved sekstiden, og han var vis på, at over tolv tusind mand, der ikke mere kunne gå, var faldet i hænderne på fjenden. Han havde nær lidt samme skæbne af hengivenhed for hunden. Han indså, at han var nødt til at efterlade den i sneen. Da vi dagen før var ankommet til Vilna i otte-og-tyve graders kulde, havde den haft forfrysninger i poterne og kunne ikke mere gå. Han havde besluttet at forlade den, uden at den opdagede det, men den stakkels hund havde ligesom anet, hvad han havde i sinde, og havde givet sig til at hyle, så han til sidst havde taget den med. Men han havde knap gået ti skridt, før han så, at hunden faldt forover for hvert skridt. Så havde han bundet den fast oven på sit

tornyster og havde indhentet marskal Ney, der dannede bagtroppen sammen med en lille skare.

En væltet proviantvogn lå midt over vejen og spærrede passagen. Den var åben og indeholdt flere sække, der dog alle var tomme. Vognen var rimeligvis kørt fra Vilna dagen før eller om morgenen og var blevet plyndret undervejs, for den havde været belæsset med beskøjter og mel. Jeg foreslog Daubenton, at vi skulle holde hvil et øjeblik, for jeg havde igen fået mavepine. Han var mere end villig, især da han var fast besluttet på at skille sig af med Mouton på den ene eller den anden måde.

Netop som vi skulle til at gøre os det bekvemt, så vi på den anden side af en hulvej en deling på en tredive unge hessere, der havde udgjort en del af garnisonen i Vilna og var brudt op fra byen ved dagry. De ventede på marskal Ney. I det samme så vi på venstre hånd en afdeling ryttere, omtrent en snes stykker, under kommando af en officer. Det var russiske kyrasserer med sorte kyrasser over hvide uniformer, og de blev fulgt af flere kosakker. De ville åbenbart afskære tilbagetoget både for hesserne og os og utallige ulykkelige, der havde opdaget dem og søgte at nå hen til bagtroppen under høje skrig: "Kosakkerne!"

Fortsættes på næste side

Mouton

Fortsat fra forrige side

Heserne, der blev kommanderet af to officerer og rimeligvis havde set russerne før os, gik i forsvarsstilling. For at gøre front mod fjenden svingede de til venstre med ryggen mod en lille høj.

I det samme så vi en stor og kraftig grenader gå lige forbi os og beslutsomt løbe hen og stille sig i hessernes rækker. Vi ville gøre det samme, men i øjeblikket tillod min tilstand mig det ikke. Daubenton ville først anbringe Mouton i proviantvognen, men nåede

det ikke, for rytterne galoperede frem mod hesserne, gjorde holdt foran dem og betydede dem, at de skulle nedlægge våbnene. De svarede med geværskud, der kom fra den franske grenader og straks efterfulgtes af en salve fra alle hesserne.

Vi ventede at se halvdelen af rytterne falde, men besynderligt nok faldt

Sergent Daubenton, Bourgogne og nogle andre soldater holder hvil bag en væltet og plyndret proviantvogn.

ikke en eneste, og officeren, der var i spidsen for dem, og som vi troede, var blevet pulveriseret, lod ikke til at fejle noget. Hans hest gjorde blot et spring til siden, men han satte sig straks til rette igen, vendte sig om mod sine folk og gik løs på hesserne, der i løbet af to minutter var besejrede og delvis hugget

En russisk kyrasser har fået øje på sergent Daubenton med "Mouton" og Bourgogne og nærmer sig.

ned. Nogle søgte at flygte, forfulgt af rytterne.

Daubenton, der ville af med Mouton, råbte i det samme, at jeg skulle hjælpe ham, men tre ryttere, der forfulgte hesserne, jog lige forbi ham. Han ville søge dækning bag vognen, hvor jeg befandt mig i en sørgelig tilstand, ganske medtaget af kolik og kulde, men han nåede det ikke, for en af de tre ryttere havde gjort omkring for at gå løs på ham. Han opdagede ham heldigvis i tide og satte sig i forsvarsstilling, men ikke videre godt, for Mouton, der som en god hund gøede ad rytteren, hindrede hans bevægelser. Da den var bundet til remmene i hans tornyster, kunne han ikke blive af med den, medmindre han fik tornystret af, men rytteren gav ham ikke tid til det. Jeg var imidlertid, skønt jeg var ved at dø af kulde, kommet lidt til mig selv og havde arrangeret forbindingen på min højre hånd, så jeg om fornødent kunne bruge mit gevær, men jeg havde ikke kræfter til at holde mig oprejst.

Rytteren kredsede stadig om Daubenton, om end i en passende afstand, da han var bange for geværet. Men da han så, at ingen af os brugte det, mente han åbenbart, at vi ingen krudt havde, og rettede et sabelhug mod Daubenton, der parerede det med geværløbet. Rytteren kom om på hans højre side og rettede et nyt hug mod hans venstre skulder, hvorved han ramte Mouton i hovedet. Tonen fik nu en anden lyd. Den stakels hund holdt op med at gø og hylede hjerteskerende. Men skønt den var

såret og havde forfrysninger i benene, ville den dog springe ned af sin herres ryg for at løbe efter rytteren, og da den var bundet fast, væltede den sin herre om på siden. Jeg troede, at det var ude med Daubenton.

Jeg slæbte mig nogle skridt frem og sigtede på rytteren, men fængkrudtet brændte ikke. Rytteren udstødte et vildt skrig og for hen mod mig .... Men jeg nåede at komme om bag den væltede vogn og præsenterede ham min bajonet.

Da han så, at han ikke kunne stille noget op imod mig, vendte han sig igen mod Daubenton, der endnu ikke var kommet på benene, da Mouton trak ham ned på siden og hylede og gøede ad rytteren, der på grund af vognstængerne ikke kunne komme helt hen til sin modstander. Men han holdt lige foran ham med løftet sabel som for at kløve ham og så ud, som om han gjorde sig lystig over ham.

Skønt Daubenton var medtaget af kulde og nød, og skønt hans ansigt var blegt og magert og sværtet af røg, så han endnu ud til at være fuld af energi, men han gjorde en noget komisk figur på grund af den forbandede hund, der stadig gøede og væltede ham om på siden. Hans øjne funkede, og han havde fråde om munden af raseri over at se sig prisgivet en modstander, der under andre omstændigheder ikke turde være blevet et minut i nærheden af ham. For st slukke tørsten proppede han en håndfuld sne i munden, hvorpå han straks igen greb sit gevær og slog på det så det

klang, ligesom under eksercitsen. Han ville vise, at det var ham, der truede fjenden.

Rytterens skrig og gebærder viste tydeligt, at han var alt andet end rolig, og da russerne aldrig savnede brændevin, havde de sikkert alle sammen drukket meget. Man så dem galopere frem og tilbage under høje råb og gå løs på nogle soldater, der ikke var nået hen til bagtroppen. De væltede dem om i sneen og lod hestene trampe hen over dem, for de var næsten alle våbenløse, sårede eller havde forfrysninger i hænder og fødder. Andre, der havde kræfter, og de hessere, der var sluppet bort efter det første angreb, havde indtaget stillinger, hvor de kunne forsvare sig et stykke tid. Men hvis der ikke kom hjælp, måtte de bukke under.

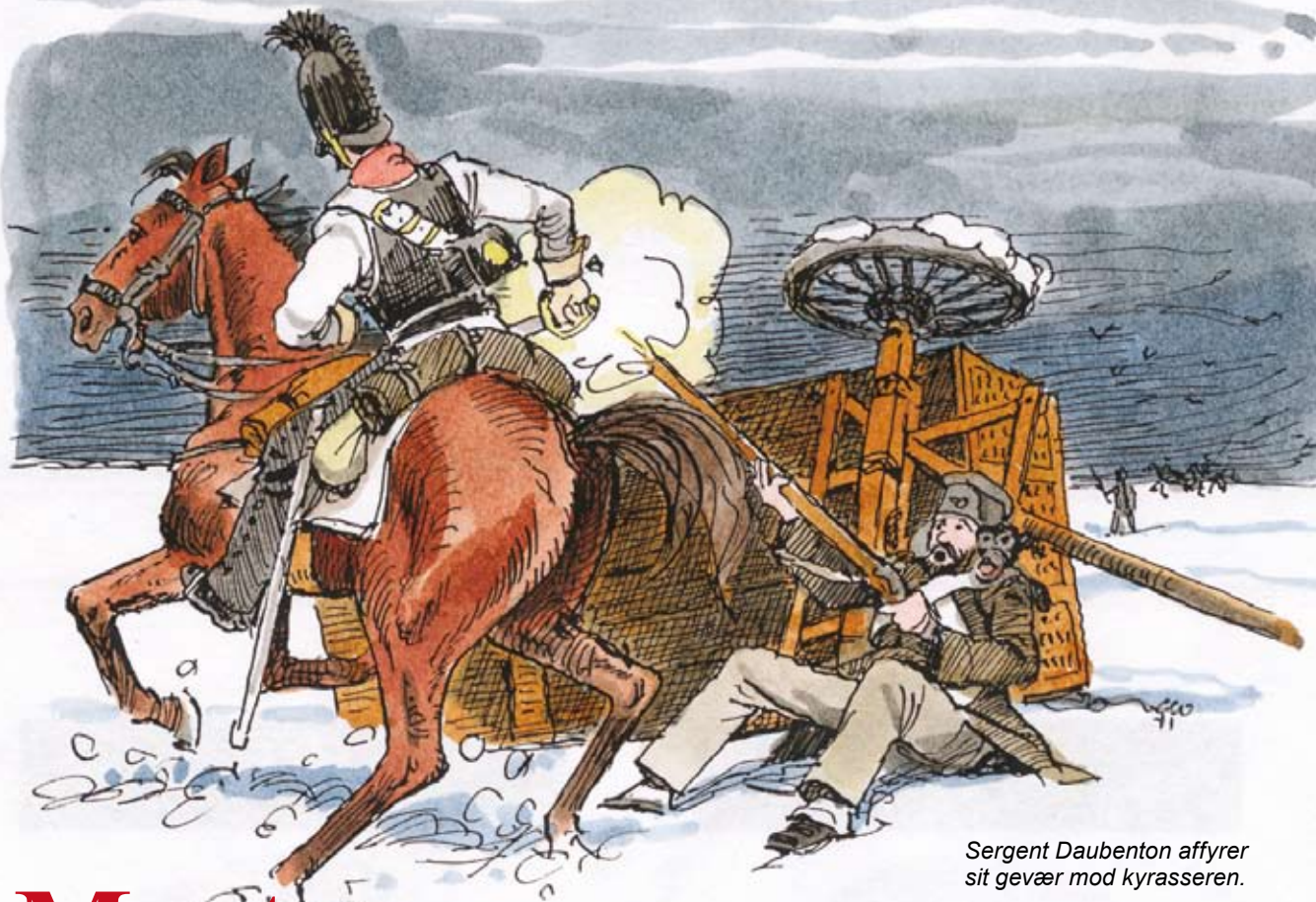
Rytteren, der var gået løs på Daubenton, var lige kommet om på hans venstre side, stadig med løftet sabel, da min gamle ven pludselig med kraftig røst råbte: "Bare ikke bange, rør dig ikke, nu gør jeg det af med ham!" Han affyrede sit gevær og var heldigere end jeg. Kyrasseren blev ramt af en kugle, der trængte ind i hans højre armhule og kom ud igen i venstre side. Han udstødte et vildt skrig, gjorde en krampagtig bevægelse og tabte sin sabel. Pludselig vældede en blodstrøm ud af hans mund, og kroppen sank frem over hesten, der ikke havde rørt sig, men blev stående som forstenet.

Daubenton havde knap befriet sig for Mouton for at bemærte sig hesten,

Bourgoigne og sergent Daubenton med "Mouton" afventer kyrasseren angreb bag den væltede proviantvogn.

Sergent Daubenton affyrer sit gevær mod kyrasseren.

Mouton

Fortsat fra forrige side

før der lød et voldsomt spektakel og høje råb: "Fremad! Gå på med bajonetten!" Jeg krøb frem fra min vogn og fik øje på marskal Ney, der med et gevær i hånden kom løbende i spidsen for en del af bagtroppen.

Alt, hvad jeg har fortalt, foregik på mindre end ti minutter. Daubenton ville bemægtige sig den dødes hest, da en soldat sprang frem bag en gruppe fyrretræer, væltede kyrasseren ned på jorden, greb hesten ved tøjlen og fjernede sig. Daubenton råbte: "Stands din slyngel! Det er min hest! Det er mig, der har dræbt rytteren!" Jeg så nu, at den anden var den grenader, der først havde skudt på russerne. Han forsvandt med hesten i en sværm af mennesker, der trængte sig frem. Daubenton råbte til mig: "Pas på Mouton! Jeg løber efter hesten, han skal give mig den tilbage, eller han får med mig at bestille!" Men han havde næppe talt ud, før tusind efternølere af alle nationer som en strøm oversvømmede alt og skilte mig fra ham og Mouton, som jeg ikke senere traf. Alle disse mennesker, som marskallen lod gå foran sig, havde forladt Vilna efter mig.

Siden jeg nu har fået lejlighed til at fortælle om regimentets hund, vil jeg ikke undlade at meddele dens biografi.

Mouton havde været hos os siden 1808. Vi havde fundet den i Spanien ved Benavente på bredden af en flod, hvor englænderne havde sprængt broen. Den var med i Tyskland, i 1809 var den med ved Essling og Wagram, og i 1810 var den igen med os i Spanien. Regimentet tog den med, da vi forlod Spanien for at drage til Rusland, men i Sachsen kom den bort eller blev stjålet, for Mouton var en køn hund. Men ti dage efter indtoget i Moskva dukkede den op igen til regimentets glæde og overraskelse. En deling på femten mand af regimentet, der var afgang fra Paris nogle dage efter os, var kommet igennem den by, hvor den var forsvundet, og Mouton havde genkendt uniformen og var fulgt med delingen.

Kyrasseren bliver ramt af sergent Daubentons skud, taber sin sabel og synker frem over hesten og er død.

Flugten med undertitlen Storebælt 1808

En boganmeldelse
af Claus Mogensen

En ny bog om spaniolernes ophold i Danmark har set dagens lys. Forfatteren Fini Løkke har med sin bog *Flugten* markeret 200-året for den succesrige britiske evakuering af ca. 10.000 spanioler fra Nyborg og Langeland. Nyheden om interneringen af den spanske kongefamilie, kravet om edsaflæggelse til det nye styre og massakren i Madrid den 2/3. maj var ubærlige for de spanske tropper i Danmark under Markis de La Romana, og da de fik chancen for at flygte, greb de den. Bogen er på 269 sider, som fordeler sig med forord og indhold på 186 sider og et omfattende appendix på de resterende 83 sider.

Fini Løkke er født 31. december 1937 i Nyborg og betegner sig som forlægger, redaktør, forfatter og billedkunstner. Han har tidligere skrevet den historiske roman ”Døden og Montezuma”. Han kan også betegne sig oversætter, da han har oversat alle stykker i Prosper Mérimés ”Théâtre de Clara Gazul fra fransk. Nyborg Historiske Teaterselskab har i år på Nyborg slot opført en fordanskning af komedien ”Spanierne i Danmark”, som blev skrevet i 1825 som en markering af 200-året for spaniolernes flugt i 1808.

På dansk er spaniolernes ophold tidligere behandlet af bl.a. kantor Hans Peter Mumme (1801-85), og overlærer Karl Schmidts (1844-1922) samt af rektor Svend Orhammer Andersen (1906-?). Så for at bruge et statsministerudtryk: ”Er der mere at komme efter”?

Det mener Fini Løkke, som har

Forfatteren Fini Løkke

valgt en interessant vinkel ved at tage udgangspunkt i Nyborgkøbmanden og skibsrederen Rasmus Møllers skæbne. Bogen introducerer Nyborg og købmanden i 1. kapitel og følger i senere kapitler hans bryllup, Nyborgs brand i 1797, hans driftige forretning og hans betydning i Nyborg og ender som følge af krigens udvikling, de dermed forbundne, uundgåelige tab og statsbankerotten med hans konkursbegæring til skifteretten i 1818.

Bogen er ikke en roman men en periodeskildring. Bogen er heller ikke en militærhistorie, men forfatteren er tro mod historien om spaniernes flugt og de samtidige tildragelser, hvor han bringer mange interessante detaljer. Han bør desuden roses for sin kalejdoskopiske fremstilling, som væver en række af mere eller mindre samtidige faktorer af betydning for samfundsudviklingen ind i historien. Herunder en række opfindelser som bogtrykkerkunsten, som fører til udviklingen af en maskinkultur. Det fører igen til

udbredelsen af bl.a. noder, ny musik, teaterstykker, bøger og skrifter med oplysningstidens nye ideer og deres indflydelse på samfundets indretning, økonomien, lovgivningen og produktionen. Tanker og ideer som igen fører til revolution, enevældens sammenbrud og folkestyre.

Appendixet indeholder et betydeligt antal interessante dokumenter og korrespondance til belysning af en lang række forhold omkring spaniernes ophold i Danmark og omstændighederne i forbindelse med deres afrejse og efterfølgende ankomst til Spanien. Appendixet rummer også en oversigt over bøger, der belyser tiden og forholdene. På trods af at en del af dokumenterne i appendixet anfører, at de stammer fra Mummens og Schmidts bøger, er kun S. O. Andersens bog anført i bogoversigten.

Bogen kan anbefales til alle, der ønsker sig indblik i spaniernes flugt, og hvad der siden hændte med dem i Spanien, samt i de tanker og forhold, der optog samtiden. Korrekturlæsningen og billedmaterialet er ikke helt optimalt, men det skal naturligvis holdes op mod den særdeles rimelige pris.

Prisen er kr. 149 inkl. moms. Bogen kan fås eller skaffes fra alle danske boghandlere via DBK bogdistribution. Nævn evt. Bibi i boghandelen; det letter ekspeditionen. Ved bestilling på Løkkes Forlag/Fini Løkke, Korsgade 16, 3.tv. eller e-mail: finilokke@privat.dk kan bogen sendes for samme pris inkl. moms og porto; beløbet indbetales forud på Reg. nr. 9570 konto nr. 0004068777. Bogen kan også bestilles på hjemmesiden www.lokkepublishing.dk ved at skrive i Gæstebogen.

Note til

Mouton

1) Adrien-Jean-Baptiste-Francois Bourgogne blev født i 1785 i Condé sur Escaut og trådte som tyveårig ind i Gardens korps af veliter, dvs. lette infanterister, der var knyttet til hver af de våbenarter, som Garden bestod af. Under felttoget i Polen 1807 blev han korporal, og i de derpå følgende år fulgte han kejseren

gennem en stor del af Europa. Han var med ved Jena, Heilsberg og Friedland, blev såret ved Essling og var to gange i Spanien. I det russiske felttog deltog han som sergent. Da han i 1813 kom tilbage til Frankrig, blev han sekondløjtnant i det 145. infanteriregiment, med hvilket han straks efter afgik til Tyskland. I slaget ved Dessau den 12. oktober 1813 blev han såret og taget til fange. Det var som krigsfange, at han begyndte

at nedskrive sine erindringer om felttoget i 1812 og navnlig om tilbageet. Efter Bourbonernes tilbagekomst tog han sin afsked og nedsatte sig som klædehandler, indtil han i 1830 trådte i aktiv tjeneste igen og blev udnævnt til adjutant hos pladskommandanten i Valenciennes. Her udarbejdede han sine memoires på grundlag af de notater, han havde gjort under fangenskab, og nogle breve han havde skrevet til sin mor. Han døde i 1867.

Faner og Estandarter i den spanske Division del Norte under de la Romana

Af John Winther Hansen

I septembernummeret blev de spanske regimentet i Danmark og deres uniformer udførligt beskrevet. Udover 2. del af artiklen "Om det 8. franske korps 1807-1808" som bringes i martsnummeret 2009, udestår en beskrivelse af de spanske faner og estandarter, som er alle regimenters stolthed. Fanerne spillede, som det erindres, en central rolle i de spanske troppers oprør, da de skulle afgive en ny fane til en ny konge, som de ikke kendte, samtidig med at det spanske kongehus var interneret i Frankrig.

D RAPEAU
COLONEL
DU REGIMENT
GUADALAXARA

GUADALAXARA

Figur 1

Det er vigtigt at pointere, at der findes meget lidt materiale om emnet. Næsten intet af det oprindelige materiale er tilbage i Spanien. Man ved ikke, om de lette enheder bar faner. Ligeledes er en del af fane/estandarternes våbenskjolde rekonstruktioner, hvilke oplyses desværre ikke. Meget er baseret på gætværk. Det betyder, at materialet skal tages med et vist forbehold.

PRINCESA

ZAMORA

ASTURIAS

VOL. DE CATALUNA

Idet følgende beskrives faner og estandarter, som blev båret af de 6 infanteriregimenter og 5 kavaleriregimenter, som var i Danmark i 2008.

De 4 linieregimenter bestående af hver 3 bataljoner var linieregimenterne Princesa, Zamora, Guadalaxara og Asturias. De 2 lette volontørfanterienheder fra Cataluña og Barcelona bestod hver især af en bataljon.

De 5 kavaleriregimenter bestående af hver 5 eskadroner var rytterregimenterne El Rey, Infante og Algarve og dragon/jægerregimenterne; Almansa og Villaviciosa.

I 1807 havde de spanske infanteriregimenter i princippet 2 faner pr. bataljon, altså 6 faner til linieregimenterne og 2 faner til de lette volontørfanterienheder. Oberstflaget, figur 1, blev båret i 1. bataljon. Ordinær fane, figur 2, blev båret af 2. og 3. bataljon. Den eneste forskel i regimenternes flag var, at hvert regiment havde sit våbenskjold i de 4 hjørner af flaget. Det var først pr. dekret af 26 august 1808, at der fremover kun skulle være en fane pr. bataljon.

Kavaleri regimenterne havde fra 1728 en estandart pr. eskadron. At kavaleriregimenternes våbenskjolde er afbilledet sammen med den ordinære infanterifane, må skyldes en tilsnigelse. Den ordinære fane har næppe været anvendt af kavaleriet.

Beskrivelser af Faner og Estandarter

Infanteriregimenternes faner er kvadratiske og måler 150 cm. x 150 cm. At dømme ud fra et fragment af en bevaret fane i l'Armeé museet er fanerne broderet i hvid silke. Under den royale krone befinder sig det spanske våbenskjold omgivet af en gylden kæde, hvorfra hænger Charles den 3.s orden. I Madrid opbevarer man et oberstflag, som blev bragt med til Danmark. Her lavede man efterfølgende en mindemedalje for ekspeditionen i en laurbærkrans med ordene "La Patria et mi norte". Dette valgsprog

Figur 2

blev tildelt alle regimenterne i Romanas korps.

Linieregimentet Princesas våbenskjold bærer den royale prinsesses monogram i form af 3 sammenslyngede bogstaver PRE i guld på en baggrund af sølv.

Linieregimentet Zamoras våbenskjold består af en rustningsbeklædt arm som holder en lans på blå baggrund.

Linieregimentet Guadalaxaras våbenskjold viser en rytter i sølv på blå baggrund strøet med sølvstjerner.

Linieregimentet Asturias våbenskjold bærer et Malteserkors med en krone. Korset

holdes af to bevingede engle. For neden i våbenskjoldet er et bånd med sætningen "ANGELI ME FECERUNT". Det hele er i guld på en baggrund af sølv.

Volontørerne fra Catalunas våbenskjold har en bund af guld med 5 røde barrer. Idet der på det tidspunkt kun var en bataljon, havde regimentet kun 2 faner.

Volontørerne fra Barcelonas våbenskjold viser i 1 og 4 kvadrant samme våben som volontørerne fra Cataluna og i 2 og 3 et latinsk kors i rødt på hvid baggrund.

Fortsættes på næste side

Faner og Estandarter i den spanske Division del Norte under de la Romana

Fortsat fra forrige side

Kavaleriregimenternes estandarter måler 60 cm. x 60 cm. Kavaleriregiment El Reys estandart har et våbenskjold, med en grøn slange som er ved at sluge en lille person, det hele på en baggrund af sølv. I båndet under skjoldet står der: "PAVENDUM EST TESSERA HAC REGILA". Figur 3 og 4.

Kavaleriregiment Algarves estandart

har et våbenskjold med en baggrund af sølv med sammenflettede bogstaver CAR i guld, med en guldkrone over. I båndet under skjoldet står der: "UNIS DISIPAT HOSTES COLLECTOR". Figur 3 og 5.

Kavaleriregiment Infantes estandart har et våbenskjold, der på en baggrund af sølv bærer de 4 distinktioner for de store ridderordener: Sain-Jacques

de l'Epee, Alcantara, Calatrava og Montesa. Bemærk at denne fane, som blev båret af en fanebærer kadet, er blevet reproduceret af Suhr. I Terrel des Chenes versionen, er farverne fordrejede, idet baggrunden af fanen skulle være karmoisinrød og ikke mauvefarvet. I båndet under skjoldet står der: "DUBITAMUS AD HUC VIRTUTEM EXTENDERE FACTUR". Figur 3 og 6.

Figur 3

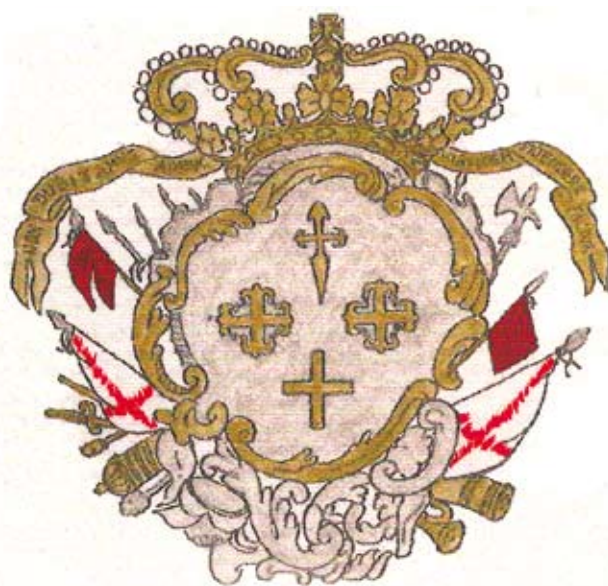

Figur 4

Figur 5

Figur 6

Fortsættes på næste side

Faner og Estandarter i den spanske Division del Norte under de la Romana

Fortsat fra forrige side

Dragonregimenternes estandarter måler 50 cm. x 90 cm. Dragonregiment Almansa's estandart har et våbenskjold, der på en gul baggrund viser en pyramide med et blå skjold med 3 franske liljer i guld. Ovenover sidder en guldløve, som holder kloden og sværdet. I båndet under skjoldet står der: "LEO CUM LILIS ALMANSAE POMPA TRIUMPHI". Figur 7 og 8.

Dragonregiment Villaviciasas estandart har et våbenskjold, der på en hvid baggrund viser en løve af sølv, som sidder ovenpå en gul tromme med røde ringe, som selv hviler på et trofæ formet af 2 flag, 2 geværer og 2 sabler. Løven bærer på hovedet en lille krone af laurbær. I båndet under skjoldet står der: "LEO VILLAVICIOSAE VICTOR E VINDEX". Figur 7 og 9.

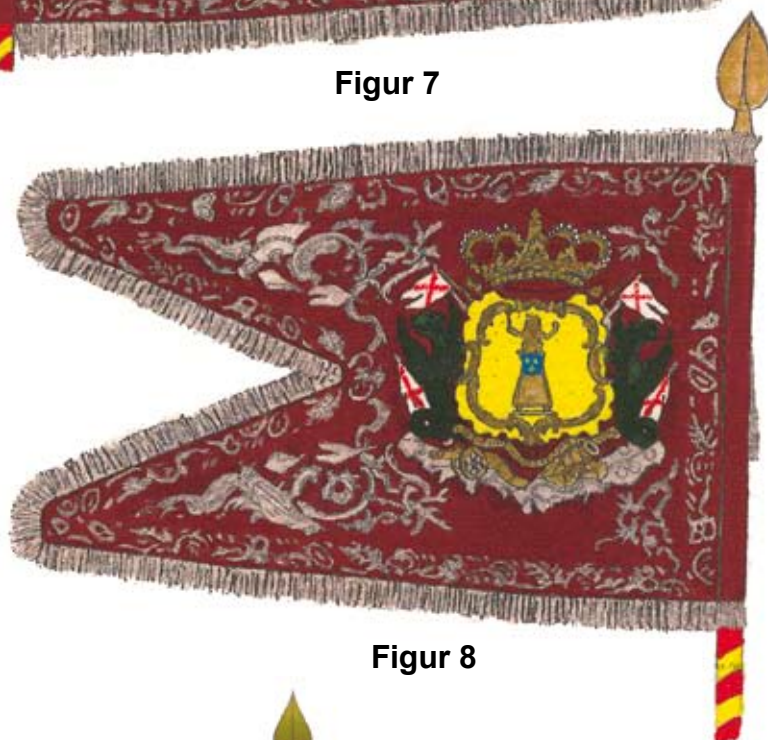
De to linieinfanteriregimenter Guadalajara og Asturias, som blev afvæbnet på Sjælland, samt kavaleriregimentet Algarve i Jylland kom i fangenskab i Frankrig. I 1809 blev der oprettet et nyt infanteriregiment af disse 3 regimenter, som fik navnet José Napoleon. Det fik tildelt en ny fane efter fransk mønster, men med spansk tekst på den ene side og det spanske våben på den anden side og JN i hjørnerne, figur 10. Dette regiment kom med i felttoget til Rusland, hvorfra de færreste kom tilbage.

Figur 9

Figur 7

Figur 8

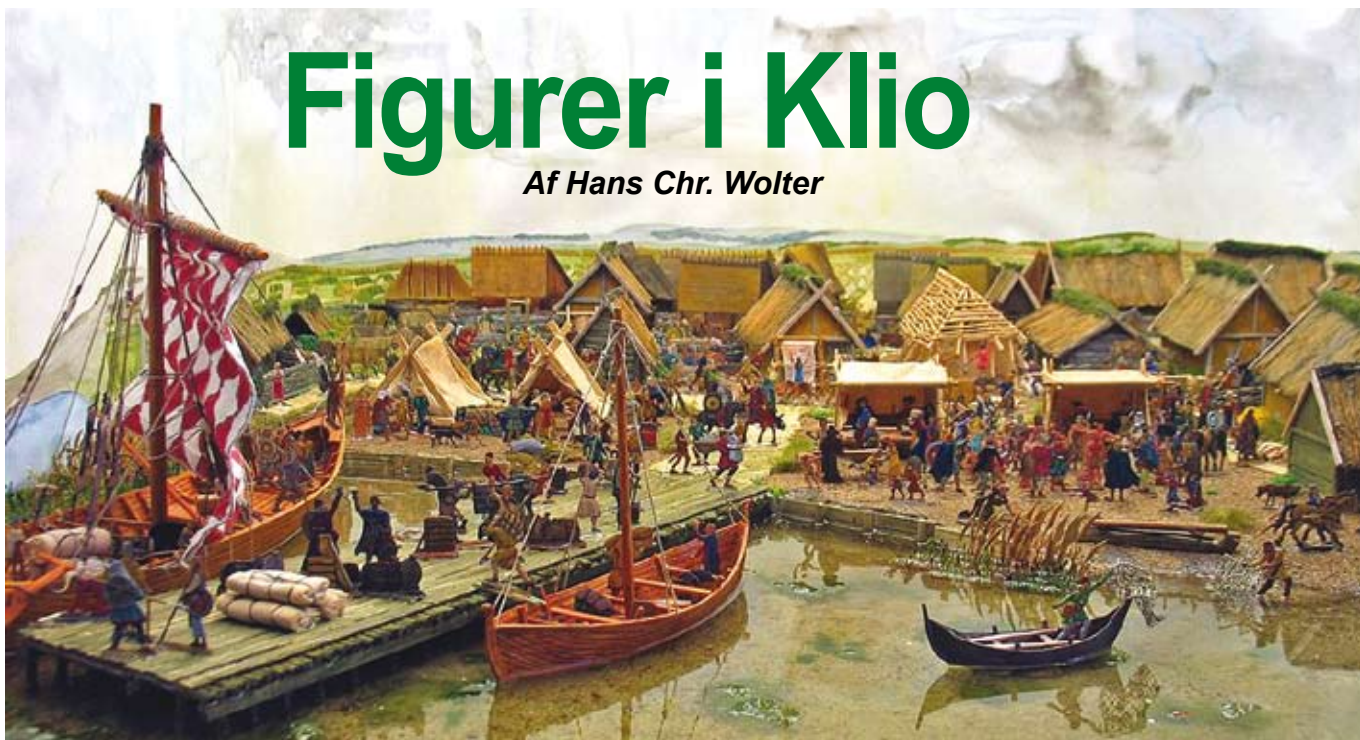
Figur 10

Kilder:
Artikel i La Sabretache 1970 nr. 3 skrevet af Pierre Charrie. Spansk bog af Jose Maria Bueno. Peter Bunde; Brigade-Uniformtafel nr. 76.

Figurer i Klio

Af Hans Chr. Wolter

Klio - Deutsche Gesellschaft der Freunde und Sammler kulturhistorischer Zinnfiguren e.V. afholdt sin Bundestag 2008 den 1.-3. august i Lübeck.

Chakoten bliver udvekslet med vores søsterforening, og det kan anbefales at orientere sig i Die Zinnfigur, der for nogle år siden fik et flot, nyt layout, og som altid har været af høj kvalitet. De gamle numre er velkendte for meget grundige og faktuelle artikler. I tidsskriftet - ligesom i forhandlernes udstilling i Lübeck - er de flade figurer dominerende.

Af de 54 forhandlerstande i de velegnede og velbesøgte lokaler indgik rundmassive figurer således kun i de otte - f.eks. Sieland-Miniaturen og Matthias Manske. De velkendte fladfigurfabrikanter deltog - f.eks. Kulturhistorische Zinnfiguren fra Wedemark, GO-International fra Kaltenkirchen, Ochel Zinnfiguren fra Kiel, Rieger ligeledes fra Kiel og Der bunte Rock fra Biesenthal. Til salg var ubemalede figurer - velordnet og i betydelige mængder, og bemalede i et mere begrænset udvalg. De mesterbemalede vitrinefigurer er altid meget imponerende. Rækker tid og træning ikke til at præstere noget tilsvarende, er der dog andre muligheder i form af de forskellige bruneringsteknikker, der også kan anvendes på rundmassive figurer. Brunering og polering fremhæver effektivt figurerens gravering.

Selskabet havde arrangeret en udstil-

Udsnit af KLIO's velbesøgte salgs- og udstillingshal i Lübeck

ling af ca. 50 dioramaer - ikke overraskende med flade figurer som de mest fremherskende. Bag et stort Hedeby-diorama lå tydeligvis megen forskning. Men flere af fladfigurdioramaerne får ikke løst problemet med perspektiv og proportioner. For når et diorama først er opbygget med f.eks. brug af tredimensionale huse, passer flade figurer sjældent ind i helheden.

Omfattende produktion

Et godt bekendtskab var Müritz-Miniaturen, der har hjemsted i Boek mellem Berin og Lübeck, www.muertitz-miniaturen.de. Her har man også et tinfigurmuseum med 50 dioramaer og udstillede enkeltfigurer at byde på. Sortimentet af egne 54mm figurer er bredt og bygget op ud fra en produktion af figurer fra Frederik den Stores periode.

Oleg Bijater, Ralf Töpfer og Matthias Roth har kreeret en 54mm model

Flot diorama af Hedeby beliggende inderst i Slien ved Slesvig. Byen omtales første gang i skriftlige kilder i 804, og var en af Danmarks første byer. I løbet af vikingetiden blev den Nordens største handelsby.

af Congreves britiske raketsystem (Se Chakoten 60. Årg. Nr. 3, 60 Årg. Nr. 4 og 62. Årg. Nr. 3). De har valgt den største og hyppigst anvendte - 32 pds. typen af 1805 modellen.

Hvorfor har en tysk fabrikant nu lagt så mange kræfter i netop det? For ikke alene er produktionen omfattende: affyringsrampen, der kan stilles i position til march eller til affyring, heste med bespænding, ammunitionsvogn og forprodsning; hvortil kommer, at man planlægger i år at markedsføre betjeningsmandskab. Svaret er nok Leipzig. For da systemet af briterne blev anvendt fra fartøjer i Boulougne-sur-Mer i 1806 og fra land ved København i 1807, var det uden regulære "Rocket Troops" til betjeningen. De blev først formet i 1812 og deltog det følgende år i folkeslaget ved Leipzig. Men Congreve-sættene er også i høj kvalitet, hvor omhyggelig brug af originaltegninger ligger til grund, og hvor støbningerne er fremragende.

Klio har en basis på over 800 medlemmer, og udover tidsskriftet kan det være en god idé at orientere sig i diskussionsforum og i billedgalleriet på selskabets hjemmeside,

www.zinnfiguren-klio.de. Tyskerne er dygtige, og lad os da endelig lære af det.

Luftfoto af fæstningen med den perfekte stjerneform klart synlig. I bastionen ud for den gulmalede kommandantbolig, med flagstang er salutbatteriet.

Vardøhus Fæstning og Christian IV

Af John Sjöberg

Norges østligste & nordligste fæstning Vardøhus har en unik beliggenhed på en ø i Barenshavet. Den eneste fæstning i arktisk klima. Byen Vardø ligger på Vardøya og har en undersøisk tunnel til fastlandet. Fiskeri & forædling har altid været byens existensgrundlag. Da den tyske hær i 1944 - 45 var på tilbagetog på Ishavsfronten, beordrede Hitler sin øverstkommanderende på stedet general Lothar Rendulic at ødelægge alt i Nordnorge samt tvangsevakuere befolkningen. Han parerede ordre ret bogstaveligt; man skal i dag gå langt for at se gamle huse nord for Lyngenfjorden.

Den nuværende fæstning er nr. 3 i rækken. 1. fæstning blev bygget under Håkon 5. Magnusson, omtrent samtidig med Akershus i Oslo & Båhus i Sverige. I 1307 blev den første kirke i Finmarken bygget, hvilket fortæller om byens vigtige placering.

Fæstningen skulle være et værn mod

den russiske expansion omkr. 1300, som truede pelsjagten på Kola.

Fæstning nr. 2 "Slottet"

"Slottet" blev bygget mellem 1440 og 60. Den havde omtrent samme funktion som middelalderborgen, men fungerede også som opkrævning af told, da

svensk expansion i Østersøområdet bevirkede, at handlen med Rusland gik i nordlig retning forbi Vardøhus. Kongens bedste indtægtskilde var Øresundstolden, den aftog, og tabet kompenseredes ved at kræve told af alle skibe, som passerede Vardø mod Rusland.

Der findes mange tegninger af "Slottet", men ellers er der intet tilbage af de 2 tidligere bygningsværker.

Et dystert kapitel i "Slottet"s historie er hexebrændingerne. Vardø havde i forhold til befolkningstallet under Christian IV's regering Europa-rekord i afbrænding af hexe. I 1600-tallet blev 80 kvinder & 3 mænd brændt som trolddomsfolk. Forinden blev de holdt fanget & forhørt på fæstningen. De meget hårde straffe skyldes, at hexeri blev opfattet som en forbrydelse mod Gud, og her fandt man hjemmel i biblen. I 2. Mosebog, kap.22.17 skrives: Du må ikke lade en troldkvinde leve. At det

så yderligere var døden på bålet, kan læses i Jesu ord til apostlene i Johannes Evangeliet kap.15,vers 6. om det sande vintræ: Den, der ikke bliver i mig, kastes væk som en gren og visner, man sanker dem sammen og kaster dem i ilden, og de bliver brændt. Næsten tilsvarende kan læses i Mathæus Kap 7.20.

Efter Koldinghuske Reces 1558 måtte tortur først anvendes, efter at dødsdom var afsagt, men nogen sikkerhed for aftungne tilståelser foreligger der vist ikke. Hvis alt glippede, havde man endelig i trolddomssager den mulighed at lade Vorherre afgøre skyldsspørgsmålet ved en vandprøve. Den formentlige hex fik ankler & håndled snøret sammen og smidt i Barentshavet. (I beretninger fra Ribe brugte man Ribe-Å.) Flød hun, var hun i ledtog med den Onde, fordi Guds rene vand stødte hende fra sig. Sank hun (og druknede) var hun uskyldig. Døden var uundgåelig; de, der flød, blev brændt.

Christian IV. kom til Vardøhus

Den 17. april 1599 sejlede fregatten "Victor" gennem Øresund med kurs mod Norge. Øverstbefalende var kaptajn Christian Frederiksen – alias Christian IV. Kongen ønskede at rejse in cognito, og det var på det strengeste forbudt at kalde ham Hans Majestæt. 14. maj ankom "Victor" & 7 andre orlovsskibe til Vardø. Kongen havde selv valgt sine skibe, alle sødygtige med kraftigt artilleri; alene "Victor" repræsenterede en ildkraft på 44 kanoner. Der er næppe tvivl om, at kongen havde begreb om nautik. Allerede som skoledreng manøvrerede han rundt i en jolle på Skanderborg sø, og i 1587 lod faderen, Frederik II et orlogskib rigge til, så han kunne få indblik i skibets indretning. Interessen herfor forlod ham aldrig. Både tidlig og silde besøgte han Bremerholm, flådens værft. Også kongens talrige breve er spækket med maritime udtryk. Ortografi fandtes ikke, man skrev nogenlunde, som man talte; sproget i brevene har f.eks. en tydelig sjællandsk dialekt. Desuden havde majestæten en meget smuk og læselig håndskrift.

Ombord befandt sig adelsmanden Sigvert Grubbe & sekretæren Jonas Caritius, der begge førte detaljerede dagbøger over rejsen. Disse optegnelser er en uvurderlig kilde til Vardøs historie i 1600-tallet. Grubbe skriver bl.a.: Vardø er en by, hvis huse består af underjordiske huler & elendige fiskehytter. Den ufrugtbare jord giver dem fersk vand & usle boliger. Vi så ellers

Portbygningen med arrest og Christian VI's monogram.

Kort over Nordnorge med Vardøs beliggenhed.

den måde, de udførte fangst & tørring af fisk, og der var en rædselsfuld stank af fisk & tran, som gjorde det uudholdeligt at opholde sig her.

Da Christian IV. kom til Vardøhus, var "Slottet" allerede i en miserabel tilstand. Grubbe beretter, at "Slottet" var nøjagtigt kvadratisk, hver side 80 fod lang, omgivet af en mur, bygget af ubehandlet skiferblokke og suppleret med udfyldning af grus & jord, som er 4 alen tyk. På muren stod 4 jernkanoner. Indenfor muren står 3 træhuse samt

et bryggeri & bageri, bygget af ren jord. Pladsen er yderst simpel, men den har en skøn kilde, som forsyner hele flåden med vand. Den usleste fæstning nogen kunne se.

"Slottet"s tilstand var så sølle, at kongen ikke kunne overnatte. Indenfor "Slottet"s mure var der heller ingen luksus, og ifølge Jonas Caritius blev selskabet inviteret på et måltid på "Slottet", men traktementet var så tarveligt,

Fortsættes på næste side

Vardøhus Fæstning og Christian IV

Konge- og Dronningeporten flankeret af fæstningskanoner i rapeter.

Foto: Finn Hillmose

Fortsat fra forrige side

at selskabet hellere ville spise om bord.

Kort efter sejler eskadren videre østpå, hvor langt vides ikke sikkert. Den blev forsinket, da "Victor" ramte et undersøisk skær og måtte kølhalles. Reparationen varede 1 uges tid. Men på denne sørejse lykkedes det at beslaglægge flere engelske skibe, der drev ulovligt fiskeri. På tilbagevejen opbringes et nederlandsk skib. Der opstår en kort ildkamp, hvor den nederlandske kaptajn bliver dræbt. Om dette skriver Grubbe: 29. maj tilbage i Vardø. En hollandsk skipper, uheldigvis ihjelskudt, begravdes her. En af vore skibspræster, hr. Nils skulle efter kaptajnens befaling forrette begravelsen, men da han var dygtigt beskænket, brugte han kun få ord; han sagde nemlig: Hvor han er født, ved jeg ikke. Ligeså lidt som jeg ved, hvem hans forældre er. Hvordan han har levet, er mig heller ikke bekendt. Derimod ved jeg til punkt & prikke, hvordan han er død. Da I andre også ved god besked herom, behøver jeg ikke at udbrede mig vidtløftigt herom. Amen.

29. maj var Christian IV på et besøg "udi et lidet bondehus strax neden "Slottet". Her stødte den 173 cm. høje konge hovedet hårdt mod en af tagbjælkerne. Han skriver sit navnetræk på bjælken: ANNO 1599 29 MAJ ERAT HOC IN DOMO CHRISTIANUS IV REX DANICA ET NORWEGIA. (29.

Foto: Finn Hillmose

maj 1599 var Christian IV konge af Danmark & Norge her i dette hus).

Denne bjælke "Kongestokken" bevares i dag som et relikvie på museet i den nuværende fæstning. Også den norske kongefamilie har fulgt traditionen og signeret den.

Kongens motiver for expeditionen til Vardø var ikke blot nysgerrighed for at lære de fjerneste områder & befolkningen at kende.

De politiske & territoriale konflikter om Nordkalotten var højaktuelle. Danmark/Norges forhold til tidens europæiske sømagter – England & Ne-

Gamle feltkanoner opstillet i fæstningens indre foran det hvidkalkede såkaldte slaveri/museum.

derlandene – samt nabolandene Sverige & Rusland, der begge førte en aggressiv & ekspansiv politik i det nordlige område, var af stor betydning.

Handelsfolk fra især England & Holland var på udkik efter alternative ruter til Rusland for at undgå den ret kostbare indblanding fra svenskere, polakker & tyskere (Hansaforbundet) i Østersøen; og oveni kom så den absolut ikke billige øresundstold.

Da en engelsk polarexpedition i 1553

fandt Nordkapruten, begyndte englænderne, og senere hollænderne at sejle på de isfri havne fra Varangerfjorden langs Murmanskysten frem til Dvinas udløb. I takt med den stigende trafik i disse områder øgedes den russiske kolonisering af Kolahalvøen. Der blev bygget havne, anlagt byer, og ikke mindst klostre. I 1583 erklærede Zar Ivan IV, Groznyj (grusomme) Kola for sit arveland. Kongen var af den opfattelse, at hele Kola tilhørte Norge. Der blev sendt en delegation til Moskva, men konflikten fortsatte, og omkring 1618 - 20 var forholdet Danmark - Rusland anspændt, men så blandede Christian IV sig i 30-årskrigen, og lidt efter lidt blev tonen mere forsonlig mellem de 2 lande. Senere nød Danmark bl.a. godt af kornforsyninger fra Rusland via Arkhangelsk.

Konflikten med England

De talrige beslaglagte engelske skibe førte til konflikt mellem Dronning Elizabeth I. og Christian IV. I januar 1600 protesterede dronningen og forlangte erstatning, men foreslog dog forhandling. Der blev forhandlet længe & mange gange, men uden resultat, og i 1602 var forbindelsen mellem England & Danmark så skrøbelig, at en krig var tæt på. Men så døde Elizabeth i 1603; hendes efterfølger James VI. var gift med Christian IV's næstældste søster Anna, så sagen blev ordnet i mindelighed.

Konflikten med Sverige

Efter en langvarig krig 1572 - 95 lykkedes det Sverige i 1581 at erobre de

Fæstningskanoner eller voldkanoner, som nordmændene kalder dem i rapporter på slæder med frit skud over vandet.

Foto: Finn Hillmose

vigtige havnebyer Regal & Narva, Ruslands vigtigste østersøhavne. Russerne var således lukket ude af Østersøen, og den eneste mulighed for handel med Vesteuropa lå i nord.

Sveriges politik dejede sig om at kanalisere Europas handel over havnene i Baltikum, d.v.s. forhindre sejlads over Norges nordligste kyst, og her havde svenskere & danskerne fælles interesse.

Ved fredstraktaten i 1595 viste det sig, at Rusland havde overdraget beskatningen af samerne til Sverige. Rapporten om svenske skattetogter & fremrykning mod kysten krævede dansk modtræk. Grunden til at Sverige var så ivrig med at kræve skat i Nordland & Finmarken var – så vidt Kong Christian så det - næppe indtægten fra den fattige landsdel, men ønsket om isfri havne til en flåde. Den svenske expansion, der truede de dansk/norske interesser i nord blev en tydelig skærpet rivalisering, som kulminerede

i Kalmarkrigen 1611 - 13, en krig som Danmark vandt. Ved fredsaftalen i Knærød januar 1613 måtte Sverige afstå alle rettigheder over kystområderne i Nordnorge, og den svenske Kong Gustav II Adolf måtte stryge "De lap-pars i Nordlandens konung" i sin titel. Dermed blev kystsamerne beboelsesområder underlagt dansk suverænitet. Til trods for gentagne nederlag i efterfølgende krige mod Sverige blev fredsbetingelserne, når det gjaldt de nordlige områder, aldrig ændret.

Christian IV. var den første norske konge, der besøgte Vardø; han aflagde mere end 30 besøg i Norge, mere end nogen anden dansk konge. Sejladsen til Nordnorge vakte opsigt i Europa. Orlovstogtet til Vardø skal forstås som en kamp om hegemoniet i Nord.

Norske historikere har fremhævet, at "Christian Kwart's rejse sikrede Finmarken som norsk område. Hvis kongen for ca.. 400 år siden ikke havde gennemført sit togt til Vardø, kunne Norges nordlige områder meget vel have været svensk – muligvis russisk territorium.

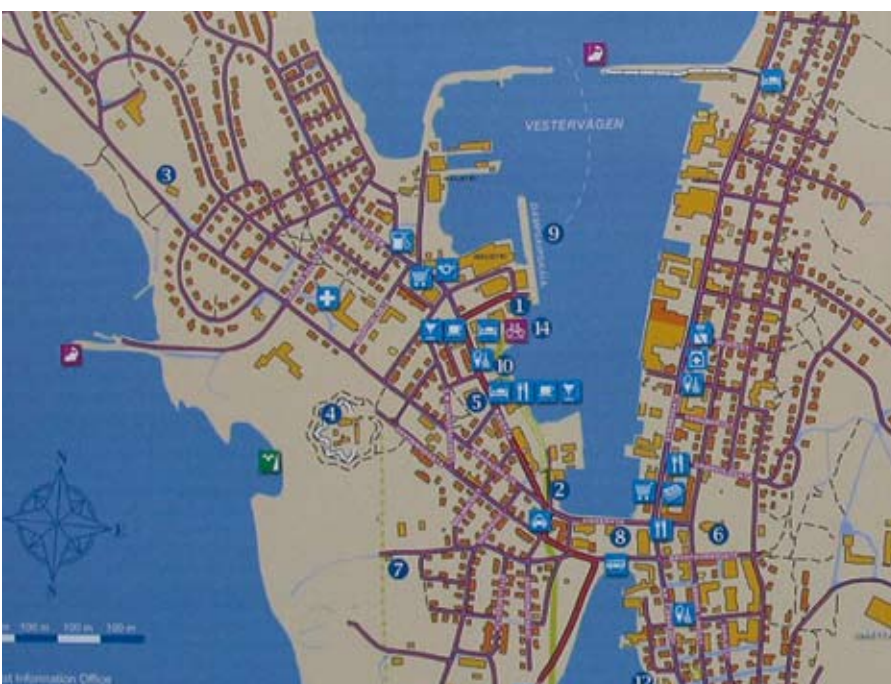
Problemet er også aktuelt i dag. I området nordvest for Hammerfest er der forekomst af olie & gas; til dato endnu ikke i Barentshavet

3. fæstning

Forfaldet af "Slottet" blev stadig værre, så 13. april 1733 approberede Kong Christian VI. tegningen til en ny fæstning ved Bussesundet, således at det var muligt at beherske alle 3 havne ved Vardø.

Dagens fæstning, formet som en 8-kantet stjerne repræsenterer international militær byggestil. Den blev udført af 90 menige soldater fra Bergen & Tronhjems garnisoner, og formentlig også en del slaver.

Bebyggelsen inden for skansen bestod

Kort over Vardø by med Vardøhusfæstningen placeret med nr. 4.

Fortsættes på næste side

Vardøhus Fæstning og Christian IV

Fortsættes på næste side

oprindelig af kommandantbolig, corps de garde, provianthus, bryggeri & bageri, krudthus & brønd

Krudthuset er det eneste af de oprindelige bygninger, som endnu står uforandret. Det arktiske klima er hårdt; alle de øvrige bygninger er enten mere eller mindre ombygget eller helt erstattet. De væsentligste ændringer fandt sted 1807 - 18. I den bygning, der kaldes "Slaveriet", er der nu museum. I slaveriet anbragtes forbrydere fra både Danmark & Norge. Der var 2 grupper: Ærlige & uærlige. Tyvene var de uærlige, mens voldsmænd & mordere var ærlige; sidste blev behandlet bedre.

Slaveriet ophørte i 1859. Fra 1860 - 1924 blev de såkaldte kronearbejdere indsat hér. Det var mænd, som prøvede at snyde sig til ikke at vedkende sig et faderskab. De måtte arbejde for 1 krone om dagen. 50 øre til barnets mor, 50 øre til staten.

Endelig kunne man nævne arresten over porten, formentlig til soldater med forsømmelser i tjenesten.. Her fik man valget mellem 3 døgn i mørk celle, eller 7 døgn i lys celle. I lys celle skulle tiden bruges til at studere biblen.

Omkostninger til vedligeholdelse af fæstningen var kostbare, og da man

anså den udenrigspolitiske situation for stabil, blev fæstningen nedlagt 1793, men genoprettet 1800.

29. februar 1808 i krigen mod England & Sverige plyndrede engelske skibe Hammerfest og satte kurs mod Vardø. Da skibene nærmede sig byen, åbnede fæstningen ild. Det havde angriberen ikke ventet; de stak af.

Under 2. Verdenskrig og den tyske besættelse af Norge blev Vardøhus Radio angrebet af et tysk fly den 4. juni 1940. Fæstningens ild beskadigede flyet og sårede flyets navigator.

Det var desuden Vardøhus, der hævdede det norske flag længere end noget andet militært etablissement. Norge kapitulerede 10. juni 1940, først d. 9. november besatte tyskerne fæstningen og arresterede kommandanten. Fæstningen blev benyttet til forlægning af de nyanlagte kystbatterier på Vårbjerg & Skagen. (Nordkapruten er stadig aktuel).

25. august 1944 blev Vardø bombet af 50 - 60 russiske fly. Skaderne på byen var omfattende, men da tyskerne forlod byen, havde de så travlt, at ødelæggelserne blev ret beskedne. Fæstningen fik lov at stå, men bygningerne var i en miserabel tilstand.

Fra 1945 - 47 fungerede fæstningen som fængsel for landsforrædere. Her efter kom militæret tilbage.

Bortset fra de 2 ovennævnte episoder, har Vardøhus aldrig været i krig. Det er endda tvivlsomt, om fæstningen som militært anlæg nogensinde har haft nogen betydning. Men dens funktion som symbol for flagposten mod øst er vigtig.

Enestående sol-salut

I dag er der en kommandant og 4 - 5 menige på fæstningen. De hejser flaget, går brandvagt, saluterer, skovler sne, klipper græs & opkræver entrè.

Flaget hejses hver dag, men som eneste salutpligtige afdeling i Nordnorge affyres salut 17. maj & 7. juni (grundlovsdag & ophævelsen af Unionen med Sverige) samt på alle kongehusets fødselsdage.

Helt enestående er sol-salutten på Vardøhus fæstning. Når solen, for første gang hvert år efter 2 måneders mørketid, kan ses over fæstningens vold, affyres 2 skud.

Så får alle skoleelever fri resten af dagen.

Litteratur

Hagen, Rune: Chr. IV's marineoprustning og orlogstogt i kampene om Nordland-områderne 1596-1611, hagenpaperprint.html, Aarhus 2001

Heiberg, Steffen, Biografisk leksikon, 1979

Hansen, Thorkild: Jens Munk, 1965

Hagen, Rune, Norsk tidsskrift nr. 2, 2000

Kong Christian IV's egenhændige breve.

Red. C.F. Bricha & F.A. Frercia 1969

Cedergreen Bech, Sv.: Politikens Danmarkshistorie VI, 1963

Fabricius, A.: Illustr. Danmarkshistorie II, 1935

Ellehøj, Sv.: Politikens Danmarkshistorie VII, 1963

Lind, H.D.: Kong Christian IV og hans mænd på Bremerholm, København 1889

Bording, L.: Krigshistorisk tidsskrift III, 2007.

Oversigt over bygningerne i fæstningen samt fæstningskanon i rapert på slæde på en af bastionerne. Til venstre ses kommandantboligen, længst tilbage slaveri/museum og midtfor med et lille tårn på taget ligger det rødmaledte magasin. Den lille bygning foran magasinet er brøndhuset. Helt til højre ses gavlen af krudthuset.

Mødekalendar 2009

Onsdag 7. januar Hyggemøde og anvisningssalg

Mange interessante gamle og også nyere bøger. Vi starter den nye sæson med at medbringe nyanskaffelser og julegaver, så glæden kan deles med ligesindede.

De, der har meddelt mail-adresser, får lister over det udbudte tilsendt pr. mail, ligesom listen lægges på Chakotens hjemmeside. De, der ikke har opgivet mail-adresse, kan få tilsendt liste over det udbudte mod at indsende en A4 kuvert forsynet med adresse og kr. 6,50 i porto til Christian Raun, Carl Bernhards Vej 17, 3.th., 1817 Frederiksberg C.

Skriftlige bud sendes til Ole Thureholm, Hjorteledet 7, 3660 Stenløse. Eller bud kan sendes via e-mail til anvisning@chakoten.dk

Medlemmer af Figurina Danica er velkomne til at deltage eller byde pr. mail eller post.

Endelig vil der pr. e-mail forinden blive rundsendt en liste over effekter til aftenens minianvisningssalg.

Onsdag 4. februar Den bosnisk-muslimske SS-Division "Handschar" – en militær og etnisk tragedie v/ Ole A. Hedegaard.

En facet af 2. verdenskrig, som er meget lidt kendt og omtalt i litteraturen (og som tyskerne ikke bryder sig om at mindes!), er den division af bosniske muslimer, som i Kroatien lod sig hverve til Waffen-SS i et fortvivlet forsøg på at værges mod de serbiske, permanente forfølgelser og forsøg på folkedrab, som jo i det tidligere Jugoslavien har smertelige spor helt frem til vore dage.

De støttede sig til tyske tilsagn om efter en sejrrik (tysk!) krig at få selvstyre i en muslimsk stat på Balkan.

Divisionen deltog med brask og bram (side om side med tyske og italienske tropper) i den blodige og nådeløse krig mod Titos kristne partisaner, en krig, der som bekendt endte med tysk og kroatisk nederlag og et påfølgende helt uhørt blodigt, serbisk opgør med de overlevende.

Begivenheden har militærhistorikeren Ole A. Hedegaard skildret i et interessant foredrag med et relevant og sjældent billedmateriale.

Skæbnen styrer stadig
På Napoleons 215-års fødselsdag udkommer "Levende Billeder" med ham på forsiden. Albert Dieudonné i titelrollen på plakaten til Abel Gances 1927-"Napoleon".

Onsdag 4. marts "Det er dælmme Gloire der her. De Gaulle ville have elsket det." Napoleon på film v/ Helle Sihm.

Helle Sihm øser af sin filmviden, fortæller om og viser filmklip. Vi indleder med et par følelsesmæssige højdepunkter fra Sergei Bondarshucks "Waterloo", derefter følger en introduktion til Napoleonsfilmen over dem alle, Abel Gances stumme, sort/hvide mesterværk fra 1927: "Napoleon". Ud fra temaerne "Skabelsen" og "Genopstandelsen" - henholdsvis Abel Gances konstruktion/instruktion og Francis Ford Coppolas rekonstruktion af filmen - ser vi uddrag af den fulde rekonstruktion, der varer 5 timer og 17 minutter. Da foredragsholderen medbringer Napoleonana" fra hjemlige reoler og vægge, opfordres medlemmerne til at gøre ligeså.

Lørdag 18. april Generalforsamling Børs samt anvisningssalg.

Til børsen opfordres medlemmerne til at sætte effekter til salg. Børsen starter kl. 13.00, og alle er velkomne til at medbringe og sælge, hvad de har på reoler og hylder hjemme. Her er muligheden for at kombinere en rask oprydning af alt det, du har mistet interessen for, og få det omsat og gøre andre medlemmer glade, og i stedet erhverve effekter, enten på børsen eller det efterfølgende anvisningssalg, der er mere i tråd med dine nuværende interesser. Det gælder figurer, bøger og løsdele.

Efter børsen er der generalforsamling fra ca. kl. 14.00. Derefter anvisningssalg, idet generalforsamlingen forventes gennemført hurtigt og smidigt som sædvanligt.

Der vil pr. e-mail forinden blive rundsendt en liste over effekter til dagens anvisningssalg. Listen vil ligeledes blive lagt på hjemmesiden.

Bemærk venligst, at dagen er en lørdag.

Onsdag 6. maj Slagtebænk Dybbøl v/ forfatteren og journalisten Tom Buk-Swienty.

Tom Buk-Swienty fortæller om sin nye, anmelderroste bog Slagtebænk Dybbøl og om sin research og sine fund af kilder - breve og dagbøger - som ikke tidligere har været kendt i historieskrivningen.

I bogen fortæller han om, hvordan granater i ugevis regner ned over Dybbøl, hvor den danske hær ligger forskanset og i skyttegrave. Stillingen skal holdes, koste hvad det vil, lyder ordren fra København. Få hundrede meter fra danskerne står en overlegen tysk hær parat til angreb.

En smuk forårs morgen tier kanonerne pludselig. De, som overlever dagen, husker det som øjeblikket før ragnarok. Så lyder der kommandoråb. Titusinder af soldater myldrer frem. Et inferno af kugler og granater sønderriver stillheden. Slaget ved Dybbøl den 18. april 1864 er i gang.

Slagtebænk Dybbøl er en medrivende, dokumentarisk beretning om Danmarks krig mod to tyske stormagter, Prøjsen og Østrig, i 1864 - om vejen til Dybbøl og om det politiske spil i København og Berlin under krigen. Men først og fremmest er det en fortælling om de soldater, officerer, feltlæger og krigskorrespondenter, der oplevede krigen og det blodige slag den 18. april 1864. Slagtebænk Dybbøl var soldaternes eget navn for fronten.

Mødekalender 2009

Fortsat fra forrige side

Onsdag 12. august Anvisningssalg.

Der afholdes anvisningssalg og børs. Bøger, figurer og samlesæt. De, der har meddelt mailadresser, får lister over det anviste tilsendt pr. mail. Listen lægges desuden på Chakotens hjemmeside. De, der ikke har opgivet mailadresse, kan få tilsendt liste over det anviste mod at indsende en A4 kuvert forsynet med adresse og kr. 6,50 i porto til:

Christian Raun, Carl Bernhards Vej
17, 3. th, 1817 Frederiksberg C.

Onsdag 2. september Figursalg v/ Thomas Reimann.

Onsdag 7. oktober Revolutionær nytænkning: Danmark og den militær- tekniske udvikling under Napoleonskrigene v/ tidligere museumsinspektør på Tøjhusmuseet, Kay Søren Nielsen.

Foredraget vil handle om den franske revolution og Napoleonskrigene indflydelse på europæisk krigsførelse, samt den våbenteknologiske udvikling set i lyset af revolutionskrigene og det efterfølgende europæiske opgør. Kay Søren Nielsen har senest deltaget i bogen Napoleon og Danmark (2007) med kapitlet "Revolutionær nytænkning – Danmark og den militærtekniske udvikling under Napoleonskrigene".

Onsdag 4. november Fæstningen Fredericia v/ Erik Housted.

Vort medlem Erik Housted vil fortælle om sit arbejde med et nyt bogværk om Fredericia Fæstnings historie. Værket, som hovedsagelig baserer sig på utrykt kildemateriale, udgives af Fredericia Vold Fonden og forventes at udkomme i efteråret 2009.

Det planlægges udgivet i to bind, hvor det første skrives af Bjørn Westerbeek Dahl og omhandler tiden fra grundlæggelsen til Christian 5.'s død i 1699, medens det andet skrives af Erik Housted og omfatter perioden fra 1700 til nutiden.

Det er forhåbningen at værket vil foreligge, så det kan præsenteres ved mødet. Under alle omstændigheder vil man kunne se frem til en causerende beretning om fæstningen og dens mænd

i såvel opgangs- som nedgangstider, om storstilede projekter samt om bygninger og artilleri, ledsaget af billeder, hvoraf mange ikke før har været vist.

Lørdag 28. november Chakotens årskonkurrence og julemøde 2008.

Kl. 18.00 i Kastellet, Hestestalden, Nordre magasin

Fra kl. 17.30 - 18.30 er der indlevering af udstillingsgenstande til årskonkurrencen.

Herefter er der smørrebrød med dertil hørende julehygge, kaffe og kage. Pris for spisning er 75,- kr. for voksne og 25,- kr. for børn under 15 år. Vin, øl og sodavand kan købes til rimelige priser. Selskabets medlemmer opfordres til at tage ægtefælle/samlever og børn med til det populære arrangement. Også i år er Figurina Danica inviteret til at deltage i konkurrencen.

Tilmelding

Af hensyn til indkøb af smørrebrød m.m. bedes deltagerne tilmelde sig til Aksel Willumsen, tlf. 32 54 01 77 eller på email: aksel@corfitz.com. senest onsdag den 21. november.

Årskonkurrencen

Konkurrencens kategorier er:

- 1) Enkeltfigurer/rytterfigurer op til 65mm.
- 2) Enkeltfigurer/rytterfigurer over 65mm.
- 3) Figurgrupper/vignetter (indeholdende max. 4 figurer i alle størrelser).
- 4) Dioramaer og opstillinger.
- 5) "Fra det hjemlige skatkammer"

Alt kan tilmeldes, som ikke falder under de ovenstående kategorier, men har en eller anden militærhistorisk forbindelse. Nogle eksempler: tegninger, replicavåben, publikationer, temaer om frimærker, medaljer osv. – eneste betingelse er, at man på en eller anden vis har gjort en særlig indsats for at fremstille, eller samle det udstillede

Uden for konkurrence

For dem som bare har lyst til at udstille hvad som helst af militærhistorisk tilsnit.

Også i år er der en uforpligtende børnekategori med præmier (slikposer) til alle dem (børn) som deltager. Det er bare med at kickstarte børnene - de er jo selskabets fremtid.

Præmier

Der er - som altid - præmier inden for alle 5 kategorier. Præmierne er Chakotens flotte Diplom, Chakotens prægtige vin.

Desuden er der "Best in Show"-præmien som går til den udstillingsgenstand af alle, som får flest stemmer og belønningen er selskabets flotte skjold.

Chakoten

Udkommer 4 gange årligt
og udgives af Dansk
Militærhistorisk Selskab.
Udgives med støtte fra
Prins Joachims og Prinsesse
Alexandras Fond

Selskabets Protektor
Hans Kongelige Højhed
Prins Joachim

Selskabets Præsident
Hans Chr. Wolter
Violvej 36, 3500 Værløse
Tlf. 44 48 43 42
E-mail: wol@newmail.dk

Redaktionskomite
Redaktør (ansvarshavende)
Claus Mogensen
Kaktusvej 49, 2300 Kbh. S
Tlf. 48 17 26 81
E-mail: editor@hobby.dk

Redaktør
Henrik Denman

Redaktionelt layout
Finn Hillmose

Kasserer
Henning Bjerg Karstensen
Nymøllevej 121, 2800 Lyngby
Tlf. 45 87 81 80
E-mail: lihenkar@post1.dknet.dk

Adresser og -ændringer
Jørgen Koefoed Larsen
Maagevej 34, Masnedø, 4760
Vordingborg
Tlf. 55 34 62 89
E-mail: masnedbo@mail.tele.dk

Anvisningssalg
Aksel Willumsen
Kongedybet 18, 2300 Kbh. S
Tlf. 32 54 01 77
E-mail: aksel@corfitz.com

Udveksling af blade
Ole Thureholm
Hjorteledet 7, 3660 Stenløse.
Tlf. 41 26 57 81
E-mail: thurholm@post5.tele.dk

Selskabets hjemmeside
www.chakoten.dk

**Abonnement tegnes ved
indmeldelse i Selskabet**
Bank reg. nr. 1551 konto 655-4873
IBAN: DK37 3000 0006 5548 73
SWIFT: DABADKKK
Kontingent for 2008 kr. 300,-
Fra udlandet kr. 350,-

CHAKOTEN 2008
ISSN 0901-4799

Tryk: PE Offset
Tømrervej 9,
6800 Varde

Foto: Finn Hillmose

Præsidenten støber tinsoldater til fremtidige medlemmer fra yngste generation. Det gælder om at skabe interesse tidligt, hvis medlemstallet skal bevares.

Den beskedne indgang til Bageriet, markant markeret med kanon og fane i regnen.

Nordstatshærens reenactere trodser regnen.

Christian Raun præsenterer sit seneste kunstværk. Mon ikke vi ser det med farver til julekonkurrencen?

Martin Davidsens flot maalede tropper til krigsspil om Svenskekrigene 1657-60.

Kim Lee med sit krigsspil fra 2. Verdenskrig. En tilfældig forbigående sendte med et terningkast hans kampvogne ud af spillet.

Danske musketerer af Garden udført af John Winther Hansen

Kommandanten af Frederiksstad oberstløjtnant Hans Helgesen udført af John Sjöberg

Forskellige figurer herunder Gøg & Gokke udført af Henning Bjerg Karstensen

Montre indeholdende vignetter fra napoleons-tidens Frankrig udført af Svend Nielsen for oven og forned kamp om bro mellem danske og svenske tropper udført af Claus Mogensen

Mamelukker på parade i Paris udført af Svend Nielsen

General Robert E. Lee på vej til overgivelse udført af Leif Christensen